Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник
наукових праць

2016

ББК 81.2
А - 43
УДК: 81. 243

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2016. — 105 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:
Совтис Наталія Миколаївна − доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Заступник головного редактора:
Мороз Людмила Володимирівна – кандидат філологічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Деменчук Олег Володимирович – доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Карпенчук Світлана Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Малафіїк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);
Михальчук Наталія Олександрівна − доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Шугаєва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Бігунова Світозара Анатолівна – кандидат психологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет):
Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Романюк Світлана Констянтинівна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет.

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 11 від 24.11.2016 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: *33028 м. Рівне, вул. Пластова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет*

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03. © Рівненський державний гуманітарний університет, 2016

Резюме. *В статье исследуется вопрос развития навыков письма на уроках иностранного языка. Утверждается, что письменная речь является существенным средством в процессах мышления и позволяет сохранить языковые и фактические знания.*

Ключевые слова: *письмо, иностранный язык, умение, творчество, метод*

The summary. *The paper explores the development of writing skills at foreign language classes. It is alleged that the written language is an essential tool in the process of thinking and allows you to save the language and factual knowledge.*

Keywords: *writing, foreign language, ability, creativity, technique.*

Одержано редакцією 19.11.2016 р.

УДК 811.111:37.02 **Н.В. ЧЕРУХА, А.П. МИКОЛАЙЧИК**

РАННЄ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ І ЗАРУБІЖНІЙ ШКІЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

Резюме. *У статті досліджується вітчизняний та світовий досвід впровадження раннього навчання іноземної мови та проблему необхідності координації змісту і процесу роботи у початковій і середній школі.*

Ключові слова: *іноземна мова, виховання, освіта, метод, навички та здібності, початкова та середня школа.*

Раннє навчання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку іноземної мови періодично стає предметом практикування, обговорення і дослідження протягом вже не одного століття. Ще на початку XVIII століття, у період зародження в Російській імперії моди на західноєвропейськи мови, у родинах аристократії для навчання дітей німецької та французької мов запрошували гувернерів і гувернанток,як правило, іноземців. Перед ними ставилося завдання навчити дітей зразкової вимови, володіти вишуканою розмовною і письмовою мовою. Для дітей і гувернантки в будинку відводилася окрема територія, де власне проходило все життя дитини і де вона могла порозумітися з гувернанткою тільки іноземною мовою. Дитину всіляко намагались ізолювати від використання рідної мови. Таким чином створювалась атмосфера перебування в іншомовному середовищі. Спілкування з носієм мови вважалося найприроднішим способом вивчення іноземної мови. А володіння однією чи кількома іноземними мовами з дитинства було важливим свідченням хороших манер і аристократичного виховання.

Коли в 30-40-х роках дворянство здобуло право навчати дітей до 20 років вдома, у великих містах почали відкриватися іноземні пансіони, утримувачами яких були німці і французи. Іноземна мова (зазвичай французька) входила до складу обов'язкових предметів із 7-річного віку. Вона була і об'єктом вивчення, і мовою викладання та виховання.

Вивчення іноземних мов (французької чи німецької) становило важливий елемент навчання дівчат в умовах приватних пансіонів чи вдома. У першому державному середньому навчально-виховному закладі закритого типу для жінок дворянського стану – Смольному інституті благородних дівчат заснованому в 1764р. поблизу Петербурга, іноземні мови поряд із законом божим викладалися починаючи із самої ранньої вікової групи (6 – 9 років) і займали центральне місце в навчальному процесі. Більше того, в історико-педагогічній літературі знаходимо свідчення, що іноземною мовою, переважно французькою, здійснювалося викладання цілої низьки предметів, зокрема історії, географії, арифметики.

Початок XIX ст. ознаменувався заснуванням у 1802 р. Міністерства народної освіті розбудовою державної системи шкільних навчальних заладів, до якої ввійшли:

- чотирикласні гімназії (у кожному губернському місті), догляд за якими мав належати університету;
- дворічні повітові училища (по одному в кожному губернському і повітовому місті), адміністрування яких покладалося на директора гімназії;
- однорічні приходські (парафіяльні) училища, які відкривались у кожному приході й підпоряковувалися управителеві відповідного повітового училища.

З усіх названих навчальних закладів тільки в гімназіях викладалися класичні й нові мови: латинська, німецька, французька. Протягом наступних років у змісті навчальних планів гімназій спостерігалась схильність до класицизму: посилене викладання стародавніх мов (латини і грецької) та античної літератури.. Класична освіта в Російській імперії в другій чверті XIX ст. поширювалась паралельно з посиленням станового характеру середньої школи. Стародавні мови поступово ставали бар'єром для молоді з непривілейованих суспільних станів до вищої світи.

Пізніше у другій половині XIXст., коли у зв'язку з розвитком буржуазних соціально-економічних умов знання іноземних мов почало розглядатися не як знак соціальної приналежності, а як практичні вміння, потрібні для здійснення ділових контактів, виникла проблема навчання західноєвропейських мов ширшго за соціальною приналежністю кола людей. Після прийняття в 1864р. нового Статуту гімназій і прогімназій був започаткований новий тип середнього навчального закладу – реальна гімназія, в якій замість стародавніх мов вивчалися дві західноєвропейські мови – німецька і французька. Вивчення німецької мови в гімназіях розпочалося з першого класу (5 годин на тиждень), а французької – з другого (4 години на тиждень).

Статутом 1871р. в чоловічих класичних гімназіях викладання латинської мови запроваджувалося з першого класу (8 годин в тиждень), а грецької – з третього (5 годин на тиждень). Стосовно викладання нових мов було прийняте рішення розпочинати їх вивчення з другого, а не з першого класу, оскільки в той час вважалося методично невиправданим одночасне введення кількох мов (російської, латини, французької і німецької), які належали до різних мовних систем. Висловлювалася також думка, що одночасне вивчення двох нових іноземних мов є занадто складним і не дуже доцільним. Тому були гімназії і з однією іноземною мовою, і з двома.

Вимоги реальної освіти і підготовка корисних для суспільства людей, здатних спілкуватися іноземними мовами, потребували розробки нових методів навчання іноземної мови, спрямованих на оволодіння усним мовленням. У цей час європейські вчені-методисти звернули увагу на початковий ступінь оволодіння усним мовленням, як він відбівається в дитини, коли вона вчиться розуміти рідну мову на слух, розпізнавати і правильно вимовляти окремі звуки і звукосполучення, а потім відтворювати засвоєний лексичний матеріал і граматичні структури у власному мовленні на повсякденні теми, кількість яких на цьому етапі її життя невелика.

Іншим способом оволодіння іноземною мовою були поїздки за кордон. Як розповідає академік Л. В. Щерба, до першої світової війни в Західній Європі широко практикувався обмін дітьми шкільного віку: при посередництві шкіл чи спеціальних організацій сім'ї згоджувалися на обмін дітьми однакового віку та статі, щоб протягом року вони жили в іншомовних сім'ях і відвідували школи за місцем свого нового проживання.

У Російській імперії на початку ХХст. іноземні мови (стародавні і нові) у початковій школі не викладалися, а в середній школі їх вивчення розпочиналося з першого (німецька мова), другого (французька мова), третього (латина) класів у класичних гімназіях або з першого (німецька), другого (французька або інша мова) класів у ркальних училищах.

Після закінчення другої світової війни в Радянському Союзі почали активно розглядати питання про поліпшення викладання іноземних мов взагалі і про більш раннє їх вивчення зокрема. У 50-х роках ХХст., коли почали реалізовуватися головні положення постанови Ради Міністрів СРСР 1947 р. "Про покращення викладання іноземних мов у середній школі", початковий етап вивчення іноземної мови перемістився у третій клас (за наявності достатньої кількості вчителів). Допускалось вивчення іноземної мови і з п'ятого класу. Почали також відкриватися школи з викладанням ряду предметів іноземною мовою (з вивченням іноземної мови з другого класу). Це стало важливою віхою у становленні раннього вивчення іноземних мов у радянських школах.

Навчання іноземної мови дітей дошкільного (з 4 років) та молодшого шкільного (з 6 років) віку знову стало предметом зацікавленої розмови педагогів, психологів, батьків на сторінках періодичних видань, зокрема журналу "Иностранные языки в школе", з кінця 80-х років ХХст. Досвід викладання іноземних мов у дитячих садках і початковій школі у 60-70-х роках свідчив, що систематичне навчання дітей цих вікових груп навіть при відсутності іншомовного середовища може давати позитивні результати.

Заняття з дітьми 4-річного віку проводилися щоденно тривалістю по 15 хвилин вихователем групи, який мав вищу педагогічну освіту (був випускником інституту чи факультету іноземних мов).Потім протягом усього дня відповідні лексичні одиниці, мовленнєві зразки і ситуації активізувалися в процесі життєдіяльності дітей в ігровій кімнаті, столовій, спальні, у роздягальні чи на прогулянці. Наприкінці кожної чверті діти демонстрували свої знання на невеликих концертах, організованих для батьків.

Заняття з дітьми 6-річного віку тривали по 35 хвилин і проводилися вчителями іноземної мови. Основною метою експерименту був розвиток інтересу до іноземної та рідної мов, навичок міжособистісного спілкування, умінь самостійно розв'язувати елементарні комунікативні завдання іноземною мовою та дослідження взаємодії процесів вивчення рідної та іноземної мов. Матеріал на уроках подавався у вигляді мовних ігор, заримовок, пісень, хороводів, віршів, розмальовок та картинок, у процесі їх використання багато разів повторювались і закріплювались нова лексика, мовленнєві зразки, фонетичні та граматичні елементи.

Експеримент показав, що діти не втомлюються від уроків, переважна їх більшість засвоює запропонований матеріал, розуміє інструкції вчителя і може говорити на елементарні теми. Крім того, батьки повідомляли, що діти продовжують мовні ігри вдома зі своїми іграшками, що свідчить про зростання інтересу дітей цього віку до вивчення мови.

Проте результати експерименту ще не давали однозначної позитивної відповіді на питання про доцільність широкого впровадження раннього навчання іноземних мов.

У Європі раннє навчання дітей іноземній мови також пройшло складний еволюційний шлях. До XVIII ст. панівну позицію посіла думка, що знання іноземних мов (особливо стародавніх) не відповідає птребам масової початкової школи і тому вивчення цього навчального предмета має бути перенесене до середньої ланки шкільної освіти.

Після другої Світової війни на розвиток у європейських країнах ідеї раннього навчання іноземної мови відчутно вплинули, як вважають деякі дослідники, результати експериментів з раннього вивчення французької, іспанської, німецької мов у Сполучених Штатах. У 1961-1962 рр. у Великій Британії (Лідс) також був проведений експеримент з навчання французької мови дітей початкової школи, який переріс у пілотування фінасованого державою проекту з навчання французької мови дітей початкової школи, який переріс у пілотування фінансованого державою проекту з навчання французької мови у значній кількості початкових

шквл А нглії та Уельсу.

Істотні зміни, що відбулися з того часу щодо використання іноземних мов не могли не торкнутися. Однією з таких змін стало розширення білінгвальних освітніх програм у багатьох країнах, наприклад Великій Британії та країнах Північної Америки. Подібна програма була запроваджена у 80-х роках у Канаді, де організовувалось використання дітьми другої мови у шкільному оточенні протягом певної частини дня чи протягом певного встановленого часу. Метою програми було довести, що найбільш успішний контекст для вивчення другої мови створюють ситуації природного використання іноземної мови для розв'язання комунікативних завдань, у яких ця мова є засобом спілкування.

В Європі впродовж останніх років спостерігається справжній ресурсний бум матеріалів і практичних рекомендацій для навчання іноземної мови у початковій ланці шкільної освіти. Провідні видавництва Великої Британії пропонують сьогодні на ринку матеріалів для раннього навчання англійської мови понад 20 назв навчально-методичних комплексів.

Навчання 8 і 9-річних дітей іноземної мови (переважно англійської) в Австрії розпочато з 1983 р.. Дворічний курс навчання в загальному обсязі 60 – 70 уроків, по 50 хвилин кожний у період його запровадження будувався на основі усномовної практики в діалогічному мовленні.

В Італії навчання іноземної мови в початковій школі стало обов'язковим з вересня 1992 р. Воно розпочинається з третього класу (з 8-річними дітьми) До складу іноземних мов, які вивчаються, входять французька, німецька, англійська, іспанська. З моменту впровадженя раннього навчання іноземної мови його провадили вчителі початкових класів, які успішно пройшли відбіркове мовне тестування і прослухали понад 100-годинний методичний курс.

Світовий досвід впровадження раннього навчання іноземної мови виявив одну дуже важливу проблему: необхідність координації змісту і процесу роботи у початковій і середній школі, щоб здобуті дітьми за перші роки вивчення іноземної мови знання були вміло використатанні і розвинуті на наступному етапі шкільної освіти. В Україні ця проблема розв'язується завдяки розробці навчальної програми, яка інтегрує початкову, середню та старші школи та ставить на меті цілісний, холістичний процес розвитку особистості учня з врахуванням психофізіологічних особливостей різних вікових груп.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дем'яненко О. Є. Організація інтегрованого навчання іноземної мови в дошкільних закладах / О.Є. Дем'яненко. – К.: Дошкільна освіта, 2009. – С.36-39.
2. Лабов У. Исследование языка в его социальном контексте. Новое в лингвистике / У. Лабов. – М.: Прогресс, 1975. – С. 96-182.
3. Мечковская Н. Б. Социальная лингвистика / Н.Б. Мечковская М.: Аспект пресс, 1996. – С. 23.
4. Hymes D. Models of the Interaction of Language and Social Life. Directions in Sociolinguistics: the Ethnography of Communication / D. Hymes . – New York: Holt Rinehart and Winston, 1972. – Pp. 35-71.
5. Белл Р. Социолингвистика / Р. Белл. – М.: Межд. отношения, 1980. – С. 196-206.
6. Гамперц Дж. Типы языковых обществ / Новое в лингвистике. Вып. 7 / Дж. Гамперц. –М.: Прогресс, 1975. – С. 182-199

Резюме. *В статье исследуется отечественный и зарубежный опыт внедрения раннего обучения иностранному языку и проблему необходимости координации содержания и процесса роботы в начальной и середнней школе..*

Ключові слова: *иностранный язык, воспитание, образование, метод, навыки и способности, начальная и средняя школа.*

The summary. *The article dwells upon domestic and foreign experience of early foreign language studies introduction and the problem of coordination necessity of content and working process in elementary and secondary school.*

Keywords: *foreign language, upbringing, education, approach, skills and abilities, elementary and secondary school.*

Одержано редакцією 17.11.2016 р.

УДК 811.111:37.02 **Н.В. ЧЕРУХА, О. В. БРЕНЬ**

ПРО ПИТАННЯ ПОКРАЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Резюме. *Стаття присвячена проблемам викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах та шляхам їх вирішення через уніфікацію навчального процесу та усучаснення комунікативних програм та методик з урахуванням психологічних та вікових особливостей студентів.*

Ключові слова: *технології, уніфікація, методична система, знання, навички, викладання.*

ЗМІСТ

Совтис Н.М. Українізми в польській літературній мові XIX ст…… 3
Ясногурська Л.М. Відображення свідомості нації у концептуальній та мовній картині світу …… 6
***Василькевич* С.С.** Неологіка у мові інтернет та політичної комунікації …… 9
Михальчук Н.О., Яцюрик А.О. Місце компліменту в системі мовленнєвих актів та ілокутивна роль компліментів ……. 13
Денисюк Л.В. Особливості функціонування займенника *IT* в сучасній англійській мові…….. 17
Кочубей О.С. Аналіз структурних компонентів перекладацької компетентності фахівця …….. 19
Мороз Л.В., Дацюк А.В. Британський газетний дискурс як контекст об'єктивації тендерних стереотипів ……. 24
Ясногурська Л.М. Сучасні підходи до вивчення поняття концепт ……. 28
Краля І.В., Берташ В.О. Мовна та концептуальна картини світу як відображення свідомості нації .. 32
Бігунов Д.О. До питання мовленнєвої поведінки особистості …….. 35
Трофімчук В.М., Гривіцька Р.В. **З**астосування інтернет-технології у дистанційному навчанні іноземної мови …….. 38
Павелків К.М. Психодого-педагогічні умови вивчення іноземної мови на немовних спеціальностяху вищій школі …… 40
Мороз Л.В., Мороз Н.М. Місце та роль гри у системі навчання іноземної мови ……. 43
Романюк С.К., Захожа А.Ю. Активні форми навчання іноземної мови в початковій школі …….. 47
Данілова Н.Р. Опрацювання та застосування педагогічних іноваційних технологій на заняттях англійської мови ……. 50
Бойко Н.Г., Ковалюк В.В. Застосування методу кейс-стаді у процесі викладання іноземних мов … 52
Ковалюк В.В., Ткач Т.В. Фахова компетентність студентів та її формування засобами англійської мови …… 56
Мороз Л.В., Коцвай Ю.Я. Процес формування комунікативної компетенції у старшокласників на уроках іноземної мови ……. 60
Богачик М.С. Особливості формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови у контексті компетентнісного підходу …… 64
Баталія Л.О., Ткач А.П. Історія та розвиток альтернативного навчання в стандартних школах західнослов'янських країн (Чехія, Польща, Словаччина) ……. 67
Джава Н.А., Шевчук О.В. Вміння творчого письма на середньому етапі навчання …… 69
Черуха Н.В., Миколайчик А.П. Раннє вивчення іноземної мови у вітчизняній і зарубіжній шкільній практиці ……. 72
Черуха Н.В., Брень О.В. Про питання покращення результативності викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах …… 74
Ковалюк В.В., Шикута Т.М. Про питання імплементації сучасних методів навчання іноземних мов у ВНЗ ……. 76
Мороз Л.В., Король О.Ю. Про концепцію формування навичок письма при навчанні і іноземної мови студентів денної, заочної і дистанційної форм навчання вищого навчального закладу …….. 81
Кушнір Н.В., Лукашик О.В., Лавренюк Т.І. Формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності в процесі фахової підготовки …… 84
Романюк С.К., Городюк Н.Ю. Інноваційні технології навчання на уроках англійської мови в початковій школі …….. 86
Івашкевич Е.Е. Psycholinguistic paradigm of narrative discourse …… 89
Івашкевич Е.З. Aspects of social intellect of a teacher …… 93
Верьовкіна О.Є., Сембай Н.Б. Ways of encouraging second language acquisition in the classroom ….. 97
Бігунова С. А., Зубілевич М.І. English somatic phraseological units of Latin and French origin …….. 100
Відомості про авторів …….. 103

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований у 2009 р.

Відповідальний редактор збірника Петрівський Я.Б.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Мороз Л.В.
Технічний редактор Ковалюк В.В.
Комп'ютерна верстка Ковалюк В.В., Краля І.В, Ясногурська Л.М.

Підписано до друку 26.12.2016 р.
Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різографічний.
Ум. друк. арк. 24,02. Обл. вид. арк. 17,39. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

А – 43 Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2016. — 105 с.

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243
ББК 81.2